

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Betekintés az adójog világába, a gépjármű adó rövid ismertetésével együtt

Szerző: dr. Szénási-Varga Nóra

Szolnok, 2016.03.03

1. Bevezető gondolatok

Sok jogász számára az adózási jogszabályok teljesen ismeretlen jogterületet képeznek. Nem csoda, hiszen olyannyira speciális ágazati szabályok tartoznak ide, melyek sokszor a külön szakértelemmel nem rendelkezők számára kibogozhatatlanok, olykor átláthatatlanok.

Témaválasztásom talán elsőre merész vállalkozásnak tűnik, ugyanakkor fontosnak tartom azt kihangsúlyozni, hogy az adók nem csak a jogászokkal, hanem szinte minden emberrel közvetlen kapcsolatban állnak, hatással vannak az életünkre, a minden napjainkra. Gondoljunk csak bele, amikor megkapjuk a bérpapírunkat, magánemberként milyen nehéz eligazodni a levonások útvesztőjében, de jogászként is számtalanszor találkozunk olyan ügyekkel, amikor a végrehajtás alapját a felhalmozódott adótartozás képezi.

Ezek alapján indokoltnak mutatkozik némi kitekintés az adójog világába.

2. Mi is az az adójog?

Az adójog az adóügyi jogviszonyokat szabályozó anyagi és eljárási szabályok összessége. Hatályos szabályaink szerint Magyarországon az adót szabályozni csak törvényben, illetve törvényi felhatalmazás alapján (pl. önkormányzati rendeletben) lehet. Törvényeink lehetőséget teremtenek arra, hogy a részkérdések alacsonyabb szintű jogszabályokkal (kormányrendeletek, miniszteri rendeletek) is szabályozhatóak legyenek. Ezek természetesen a jogforrási hierarchia elveinek megfelelően nem lehetnek ellentétesek a törvényi előírásokkal.

Hazánknak az Európai Unióhoz való csatlakozásától kezdve az adóztatás jogi alapjául uniós szabályok, ezek mellett pedig nemzetközi egyezmények is szolgálhatnak. Ezek a nemzetközi jogszabályok „erősebbek” a hazai előírásoknál, s így felülírják a belső jogszabályokat, kivéve, ha az a hazainál kedvezőtlenebb helyzetbe hozná az adózót.

Az adózási szabályokat nemcsak anyagi jogi normák alkotják, hanem eljárási jogszabályok is. Hazánkban az adózás eljárási alapelvei, az adózók és az adóhatóságok jogai és kötelezettségei, valamint azok kapcsolatrendszere törvényi szinten van szabályozva.

Amikor az adózó arra kíváncsi, hogy egy adónem esetén kinek (adóalany), milyen adótárgy után (adóalap) mennyi adót (adómérték) kell fizetnie vagy milyen körülményre tekintettel vehet igénybe adómentességet, illetve adókedvezményt, akkor az adónem anyagi jogszabályát kell fellelőznie, ha viszont a befizetési, bevallási határidők, a lehetséges szankciók esetei, az adóhatóságok hatásköre, az adóellenőrzés szabályai érdeklik, akkor az adózás rendjéről szóló törvényt kell kézbe vennie.

Amennyiben az adózás során olyan eljárási kérdés merül fel, amelyre a fenti eljárási jogszabály konkrét rendelkezést nem tartalmaz, akkor a Közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényben (Ket) kell keresni a választ.

Megkülönböztethetünk központi adókat (megállapításuk az Országgyűlés feladata, és általában a központi költségvetésbe folynak be) illetve helyi adókat (megállapításuk a települési önkormányzatok feladata).

A teherviselés szerint az adókat csoportosítani lehet közvetlen adó vagy egyenes adóként (ahol az adóalany és az adó teherviselője egybeesik, és az adó csak közvetetten hárítható át) közvetett adóként (az adóalany és az adó teherviselője elválik egymástól, és az adó közvetlenül áthárítható)

3. Az adózás elvei, az adózás alkotmányos elvei:

Mint minden jogterületen, így az adójogban is megjelennek azok az elvek, melyek Magyarország alaptörvényéből származtathatók és áthatják a teljes adójogi szabályozást. Ezen alkotmányos elvek mind az anyagai jogban, mind az eljárásjogban fellelhetőek.

Az anyagi jog területén ilyenek az *általánosság elve*, mely azt fejezi ki, hogy ha a feltételek adottak az adózás elvileg minden természetes személyre és szervezetre kiterjed.

Az *egyenlőség elve*, mely az egyenlő feltételek szerinti adózás követelményét hívja életre. Mind a diszkrimináció, mind a privilégium tilos.

Ide sorolhatjuk továbbá az *arányosság elvét*, mely az adózók vagyoni, jövedelmi egyenlőtlenségének összehasonlítását jelenti az adózás általánosságának és egyenlőségének együttes alkalmazásával.

Az adózás eljárási elveinek többségét az adózás rendjéről szóló törvény tartalmazza. Megjelenik a *legalitás elve*, mely az adóhatóság szempontjából a normákhoz kötöttséget, az adózó szempontjából a törvényeknek megfelelő magatartási kötelezettséget jelent.

Ide tartozik a *törvényesség elve*, mely azt jelenti, hogy adót csak törvényi (helyi adók esetében önkormányzati rendeleti) felhatalmazással lehet kivetni, mértékét változtatni vagy megszüntetni.

A *mérlegelés elve* szerint ha a törvény az adóhatóságot mérlegelésre jogosítja fel, akkor azt csak a felhatalmazás céljának megfelelően, a törvényes keretek között gyakorolhatja.

A *méltányos eljárás elve* alapján az adóhatóság köteles méltányosan eljárni és ha a törvényben meghatározott feltétel fennáll, az adó tartozást mérsékli, fizetési könnyítést engedélyez.

A méltányosság elve más megközelítésben is értelmezhető. Egyrészt a haszonelvűség szempontjából, amely például az önkormányzatok eltérő adóztatási politikájában mutatkozik meg (a nagyobb adó kivetés a közszolgáltatás szélesebb körét biztosíthatja), valamint értelmezhető a fizetőképesség elvének megjelenéseként, mely azt fogalmazza meg, hogy azonos fizetőképességű emberek azonos mértékű adófizetésre kötelezettek. Az adóhatóság ugyanakkor köteles élni az egyediesítés eszközeivel indokolt esetben, ha a törvényi feltételek adottak. Nem rendelkezik azonban a jogszabály felül bírálatára általános felhatalmazással, mert ez a törvényességet sértené.

A méltányossági jogkör gyakorlása alapvetően két területen az egyes szankciók alkalmazásánál, valamint a fizetési kedvezményre irányuló eljárások során érvényesülhetnek.

A *megkülönböztetés tilalma* elveként az a követelmény jelenik meg, hogy az adóhatóságoknak minden ügyben megkülönböztetés nélkül, a törvényeknek megfelelően kell eljárni és intézkedni. A jogegyenlőség megvalósulásának előfeltételeként általánosságban tiltja az adózás rendjéről szóló törvény a pozitív és negatív diszkriminációt.

Az *adózó tájékoztatáshoz való joga* olyan eljárásjogi követelmény, mely egyben az adóhatóság tájékoztatási (kitanítási) kötelezettségeként is megjelenik: az adóhatóság megadja a szükséges tájékoztatást a törvények megtartásához, tájékoztatást ad az adóbevallás, az adóbefizetés rendjéről, valamint az adózó jogainak érvényesítésére is figyelmeztet.

Természetesen nem csupán az adóhatóságot, hanem az adózókat is terheli az alapelvi szinten megjelenő kötelezettség. Úgy mint a civilisztika területén, az adójog területén is megjelenik a *jóhiszemű joggyakorlásának és együttműködésének kötelezettsége*. Az adózótól elvárt magatartás az, hogy köteles jogait jóhiszeműen gyakorolni, köteles továbbá elősegíteni az adóhatóság feladatainak végrehajtását, megvalósulását. A rosszhiszemű magatartást a törvény szankcionálja.

A szerződések tartalma szerinti *minősítés elvében* az nyilvánul meg, hogy a szerződést, vagy ügyletet és más hasonló cselekményeket valódi tartalmuk szerint kell minősíteni.

A *rendeltetésszerű joggyakorlás* követelménye az adó-jogviszonyban olyan jogelv, melyet az adózó polgárnak fizetési kötelezettség teljesítése, a hatóságnak pedig eljárása során érvényesíteni kell. Az adójogviszonyokban a jogokat rendeltetés szerűen kell gyakorolni. Nem minősül rendeltetésszerű joggyakorlásnak az olyan szerződés vagy más jogügylet, melynek az adótörvények rendelkezéseinek megkerülése a célja.

A civilizztikához, munkajoghoz vagy éppen büntetőjoghoz szokott jogászoknak az adójog kevésbé ismert terület, annak ellenére, hogy számtalan olyan elv érvényesül az adójogban, amelyek egész jog rendszerünket áthatják.

Én is azok közé a jogászok közé tartozom, aki leginkább adóalanyként van kapcsolatban az adóval, éppen ezért az engem magánemberként közvetlenül is érintő gépjárműadó láttam célszerűnek áttekinteni.

4. Gépjárműadó

Az 1991. évi LXXXII. (Gjt.) törvény vezette be a gépjárműadózásnak a húszas évekig visszanyúló hagyományaitól eltérő rendszerét, a „súlyadót”. Az adó szükségességét a motorizációval járó közterhek arányosabb elosztásával, az önkormányzatok bevételeinek gyarapításával, valamint a közúthálózat karbantartásához és fejlesztéséhez szükséges források bővítésével indokolták.

A gépjárműadó nem minősül helyi adónak, átengedett központi adó, és az ebből származó adóbevétel 60-40%-ban oszlik meg az állam és az önkormányzat között. Megállapítása az Országgyűlés hatáskörébe tartozik, a kezelését pedig az állami és az önkormányzati adóhatóság látja el.

A Gjt. az adótárgyak három csoportját különbözteti meg, így fejezetei:

- a magyar hatósági rendszámú járművel ellátott gépjárművek, pótkocsik adója,
- a Magyarország területén közlekedő, külföldön nyilvántartott tehergépjárművek adója,
- a cégautóadó

4/1. A magyar hatósági rendszámú járművel ellátott gépjárművek, pótkocsik adója

A belföldi gépjárművek adóztatását az önkormányzati adóhatóságok végzik, a külföldön nyilvántartott tehergépjárművek esetén a vámhatóság jár el, míg a cégautóadóval összefüggő adóztatási tevékenység az állami adóhatóság feladat körébe tartozik.

A „súlyadóként” ismert belföldi gépjárművek adójánál a gépjárműadó alanya, az a személy, aki a hatósági nyilvántartásban az év első napján üzembentartóként, ennek hiányában tulajdonosként szerepel. Amennyiben ezen nyilvántartás szerint egy gépjárműnek több tulajdonosa vagy több üzembentartója van, akkor közülük az adó alanya az, akinek a nevére a forgalmi engedélyt kiállították. Év közben használatba vett új, vagy újra forgalomba helyezett gépjármű esetén, pedig az az adó alanya, aki a gépjárművet forgalomba helyezte, s ennek alapján a hatósági nyilvántartásban, mint üzembentartó vagy tulajdonos rögzítésre került.

A Gjt. 1996. évtől nem kezeli az évközi tulajdonos-változást, a január elsejei állapot az irányadó. Ez a szabály 20 éve él, a köztudatban mégsem rögzült még teljes mértékben.

Az adót tehát egész évre az adó alanyának kell megfizetni, függetlenül attól, hogy év közben a tulajdonos a gépjárművet eladta. Amennyiben a gépjármű tulajdonjogában bekövetkezett változást az átruházó korábbi tulajdonos a külön jogszabályban meghatározott módon bejelentette, akkor a szerződés megkötésének időpontját követő év első napjától nem minősül adóalanynak.

A mindennapi életben gyakran találkozhatunk azzal, hogy egyik fél sem tesz eleget változás bejelentési kötelezettségének. A törvény szigorú: az eladót bünteti, vagyis mindaddig az átruházó fizeti az adót, amíg meg nem történik a bejelentés.

Az adóalanyt ezen adónemben 2003. december 31-ig bevallási kötelezettség terhelte. A jelenleg hatályos törvény ide vonatkozó rendelkezései alapján a belföldi gépjárművek adóztatása alapvetően az adóalanyiség, az adóalap, valamint az illetékesség kérdésének tekintetében - a korábban irányadó forgalmi engedélytartalom alapján benyújtott adóbevallás helyett - a közúti közlekedési járműnyilvántartás tartalmán alapul és adatszolgáltatás útján valósul meg.

Így 2004 évtől az adózás rendjéről szóló törvény alapján az adózónak csak akkor kell közvetlenül az önkormányzati adóhatósághoz bejelentést tennie, ha az adófizetési kötelezettsége szünetel, vagy ha a tulajdonában álló, üzemeltetésében lévő gépjárművet adómentesség illeti meg. Ezen esetek

bejelentése azért szükséges továbbra is, mert az adókiivetés alapjául szolgáló hatósági adatszolgáltatás erre vonatkozó információkat nem tartalmaz.

Az adó megállapítása kezdetben minden jármű esetén a forgalmi engedélybe bejegyzett, és az alapján bevallott önsúly figyelembevételével történt. Innen ered a hétköznapi elnevezés: „súlyadó”. 1996. évtől egészen 2006. december 31-ig a személyszállító gépjárművek (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár, nyerges vontató stb.) esetében továbbra is az önsúly maradt az adó alapja, míg a tehergépjárművek (teherautó, pótkocsi stb.) esetében a raksúly 50%-ával lett növelve a korábbi adóalap.

2007. évtől a személyszállító gépjárművek tekintetében a „súlyadó” elnevezést felváltja a „teljesítményadó” elnevezés. Korábban az önkormányzatok a törvényben meghatározott minimális és maximális adómérték között állapíthatták meg a gépjárműadó mértékét. A differenciálás lehetősége megszűnt, 2004. évtől az adó mértéke 2006. december 31-ig egységesen mind személyszállító, mind tehergépjárművek esetében az ország egész területén azonos volt.

2007. évtől a személyszállító járművek esetében az önsúly adat helyett a teljesítmény lett az adóalap, melyhez a gépjármű „életkorától” függően eltérő adómértékeket rendel a törvény.

Az „E”, valamint a „P” ideiglenes rendszám táblával ellátott járművek 2004. évtől tartoznak a gépjárműadó törvény hatálya alá. Ezen gépjárművek adóztatása okmányirodai adatszolgáltatáson alapul. E gépjárművek esetén az adóalanyiságra, az adókötelezettségre és illetékességre vonatkozó szabályok eltérnek az állandó rendszámmal ellátott gépjárművek adóztatásának szabályaitól. Az adókötelezettség ugyanis nem időszakra vonatkozik, hanem a rendszám tábla kiadásával keletkezik és a tétel adómértékkel megállapított fizetési kötelezettséget egyszer kell teljesíteni.

A gépjárműadó törvény többféle adómentességet különböztet meg tekintettel a gépjármű tulajdonosára, a gépjárműhasználat céljára, illetve egyes mentességek címére. A mentességre vonatkozó szabályok a törvény megszületése óta igen sokat változtak, hol bővültek, hol szűkültek a lehetőségek. Az adónem legmeghatározóbb mentessége a mozgáskorlátozott személy szállítására szolgáló járműveket érinti. Az adómentesség feltételei 2013. évtől sokkal szigorúbbak, mint a

korábbi években. Főszabály: a mentesség az adóalanyt minden esetben évente legfeljebb 13.000 Ft erejéig illeti meg.

Az adókedvezmények a gépjárművekbe beszerelt katalizátor szerinti környezetvédelmi osztály jelzéséhez kötődnek, illetve a személyszállító gépjárművek esetén csak kötődtek (2006. december 31-ig).

4/2. A Magyarország területén közlekedő, külföldön nyilvántartott gépjárművek adója

Az adó alanya az üzemben tartó, akinek adókötelezettsége, a Magyarország területére történő belépéssel kezdődik és annak elhagyásával szűnik meg.

Az adót illetékbélyeggel kell megfizetni, melyet a közúti fuvarozási engedélyre kell felragasztani a Magyarországra történő belépéskor.

Magyarország területén közlekedő, külföldön nyilvántartott tehergépjármű esetében az adókötelezettség teljesítésének ellenőrzését a vámhatóság végzi. A vámhatóság az illetékbélyeget érvényteleníti, a tehergépjármű rendszámát és a lerótt illeték összegét nyilvántartásba veszi.

Ha az adózó az adófizetési kötelezettségét részben vagy egészben elmulasztotta, a vámhatóság az adóhiányt és annak ötszörösét adóbírság címén határozattal állapítja meg. A határozatot a vámhatóság kihirdetés útján közli, mely fellebbezésre tekintet nélkül azonnal végrehajtható. Az adóhiányt és a bírságot az adózó illetékbélyeggel, ennek hiányában készpénzzel fizeti meg. A készpénz átvételéről az vámhatóság köteles nyugtát adni, mely a későbbiek során az adófizetési kötelezettség teljesítésének igazolására is szolgál.

Az adóhiány és bírság megfizetéséig a vámhatóság a gépjármű továbbhaladását megakadályozhatja. Nem tartható vissza az élő állatot, illetve a gyorsan romló árut szállító gépjármű. Ebben az esetben a fizetési kötelezettséget a tulajdonossal, illetve a tényleges üzemben tartóval szemben kell érvényesíteni.

4/3. Cégaadó

A gépjárműadó törvény „legfiatalabb” fejezete, bár más formában, már korábban is létezett ez az adónem. A Gjt.-be a 2008. évi LXXXI. törvény 86.§-a iktatta be, s 2009. február 1-jétől hatályos, de az utóbbi időben többször szigorodtak a rendelkezései. Adóköteles az a személyi jövedelem adóról szóló törvény szerinti személygépkocsi, amely nem magánszemély tulajdonában áll, továbbá az személygépkocsi, ami után a vonatkozó törvények szerint költséget számolnak el. A cégaadót a gépjármű adótól függetlenül kell fizetni. Az adó alanya főszabályként a személygépkocsi hatósági nyilvántartás szerinti tulajdonosa, az adókötelezettség a tulajdonszerzést követő hónap első napján keletkezik.

Az adó havi mértéke személygépkocsinként, a teljesítmény és a környezetvédelmi osztály-jelzés alapján változik.

Az adót önadózással negyedévente, a negyedévet követő hónap 20-ig kell az állami adóhatóságnak bevallani és megfizetni azon hónapokra, amikor a tulajdonost vagy a használót adókötelezettség terhelte. A negyedévre fizetendő adóból levonható a személygépkocsi után az adóalany terhére önkormányzati adóhatóság által megállapított gépjárműadó, illetve önadózással általa megállapított nagy teljesítményű gépjárművek adója, feltéve, hogy az adóalany mindkét esetben fizetési kötelezettségeinek határidőben eleget tett.

Összegezve

A gépjárműadó törvény bevezetését gazdasági szempontok, a közúthálózat állapotának javításához szükséges forrásokhoz való hozzájárulás indokolták. A teljesítményalapú adóztatás a korábbiakhoz képest igazságosabb, jobban igazodik az állampolgárok közteher-viselő képességéhez. Megtalálhatók benne a vagyonaadóztatás elemei, azon elképzelésen alapszik, hogy akinek értékesebb, jelentősebb vagyona (gépjármű) van a birtokában, annak valószínűleg a közteher viselő képessége is nagyobb.

A gépjárműadó mértékét tekintve látható az is, hogy a jogalkotónak a tömegközlekedés preferálása is szándékában állt. Az adózás bár nem jelent örömet a gépkocsi tulajdonosoknak, mégis úgy gondolom, a törvény céljával valamennyien azonosulhatunk.

Felhasznált irodalom:

- 1.) Földes Gábor: Adójog OSIRIS Kiadó Budapest 2001.
- 2.) Dr. Földes Gábor - dr. Hadi László - dr. Kurucz-Váradi Károly - Pénzely Márta - Pölöskei Pálné - dr. Szolnoki Béla : Az új adójog magyarázata 2002 HVGorac Lap- és Könyvkiadó Budapest 2001.
- 3.) Dr. Herich György: Adótan I. Penta Unió Oktatási Centrum Pécs, 2002.

Felhasznált jogszabályok:

- 1.) 2003. évi XCII. törvény - Az adózás rendjéről (Art)
- 2.) A gépjárműadóról szóló 1991. évi LXXXII. törvény (Gjt.)